

Juridiska fakultetskansliet

Arbetsmarknadsdepartementet

Remissvar: De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet – Värdet av förebyggande arbete och allas rätt till en god arbetsmiljö (SOU 2022:47)

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har anmodats att yttra sig över betänkandet *De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet* och lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera de regionala skyddsombudens verksamhet samt lämna förslag på hur de regionala skyddsombuden kan ges bättre förutsättningar att utföra sitt arbete. Utredningen är av synnerligen hög kvalitet och ger en mångfacetterad och nyanserad bild av arbetsmiljöarbete i allmänhet och de regionala skyddsombudens roll i synnerhet, liksom av förutsättningar för sådant arbete i företag av olika storlek och typ. Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker utredningens förslag i fråga om utvidgad tillträdesrätt för regionala skyddsombud och i den mån inget annat anges har juridiska fakultetsnämnden ingen invändning mot de förslag som lämnas. I det följande ges en närmare förklaring till ställningstagandena.

En utökad tillträdesrätt

Utredningen gör en välunderbyggd bedömning att arbetsmiljöarbetet i små och mikrostora företag påverkas av de rättsliga utgångspunkterna för de regionala skyddsombudens verksamhet. En tredjedel av Sveriges arbetstagare arbetar i små företag (s 99). Arbetsmiljöarbetet bygger på samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare (s 191 ff). På små arbetsställen kan arbetsmiljöarbetet vara särskilt utmanande (s 103ff). Behovet av att involvera ett regionalt skyddsombud för stöd och kunskap kan i många fall vara centralt. På små arbetsställen fyller därför de regionala skyddsombuden en viktig uppgift. Deras primära uppgift är att vara arbetstagarnas ombud i arbetsmiljöarbetet. Deras insatser har emellertid tre målgrupper: arbetstagare, lokala skyddsombud och arbetsgivarföreträdare vid små arbetsställen (s 141). Antalet lokala skyddsombud minskar (s 148f). Det gör det ännu mer angeläget att stöd kan erbjudas de andra två grupperna från den regionala nivån. Utredningen uppmärksammar de svårigheter som finns för många små arbetsställen att leva upp till arbetsmiljöreglerna.

Juridiska fakultetsnämnden

Inom den privata sektorn omfattas 85 procent av arbetstagarna av kollektivavtal. Enbart 64 procent av arbetstagarna inom den privata sektorn är fackligt anslutna. När företag omfattas av kollektivavtal utan att någon av arbetstagarna är fackligt ansluten kan i dag inte regionala skyddsombud kopplas till verksamheten. Att ge regionala skyddsombud tillträde till sådana arbetsplatser utgör ett viktigt steg för att säkerställa att arbetsmiljöarbetet fungerar på ett ändamålsenligt sätt också där. För att motverka den ökade polariseringen av arbetsmarknaden som utredningen uppmärksammar (s 52, s 240) krävs flera insatser. En utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden utgör en sådan viktig insats. En utökad tillträdesrätt kan bidra till att uppnå en bättre arbetsmiljö på hela arbetsmarknaden.

I utredningens uppdrag ligger också att ta hänsyn till situationen vid utstationering. Det nämns i avsnitt 5.6.2 och 5.6.4. Antalet utstationeringar ökar kontinuerligt (s 126). Det finns här skäl att lyfta ytterligare ett argument till stöd för att utöka tillträdesrätten. För att säkerställa att utstationerade arbetstagare ska få de anställningsvillkor som följer av utstationeringskollektivavtal är utstationerande arbetsgivare numera skyldiga att utge handlingar om anställningsvillkor till den kollektivavtalsbärande organisationen oavsett om den har några medlemmar på arbetsplatsen eller inte. Därigenom kan den fackliga organisationen kontrollera att kollektivavtalets villkor följs (22§ Utstationeringslagen (1999:678)). Enligt EU-rätten ska utstationerad arbetskraft även garanteras likabehandling ifråga om arbetsmiljö. För att få ett effektivt genomslag för arbetsmiljörätten på arbetsställen med utstationerad arbetskraft kan en utvidgad tillträdesrätt för regionala skyddsombud spela en viktig roll.

Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker mot denna bakgrund att de regionala skyddsombudens tillträdesrätt utvidgas i enlighet med utredningens förslag.

Tillträdesrätt, arbetslivskriminalitet och små arbetsställen som inte träffas av förslaget
Utredningen påpekar att den utökade tillträdesrätten kan spela en viktig roll för att bekämpa arbetslivskriminalitet eftersom arbetslivskriminalitet också kan omfatta brister i arbetsmiljön. Utredningen lämnar dock inte något förslag om att utöka de regionala skyddsombudens ansvarsområde. Skälet är att det i så fall skulle kunna skada den tillit mellan parterna som är en förutsättning för lyckad samverkan på arbetsmiljöområdet. Juridiska fakulteten delar denna bedömning. Det är viktigt att renodla uppdraget så att arbetsgivare kan känna sig trygga med det regionala skyddsombudets ärende.

Diskussionen väcker dock frågan om vilken aktör som ska ha ansvar för att bekämpa arbetslivskriminalitet som rör övriga anställningsvillkor. Det är centralt att regeringen fortsätter arbetet med att utforma en övervakningsfunktion som på ett ändamålsenligt sätt motverkar undermåliga arbetsvillkor.

Det finns också skäl att uppmärksamma situationen för de företag som inte omfattas av kollektivavtal och som saknar organiserade arbetstagare. Arbetsgivaren bär det centrala ansvaret för en god arbetsmiljö. I dessa fall kompletteras arbetsgivarens arbetsmiljöarbete, om arbetsstället har minst fem arbetstagare, av ett skyddsombud som utses av arbetstagarna. För arbetsställen med färre än fem arbetstagare är huvudregeln att Arbetsmiljöverket ensam kompletterar arbetsgivarens arbete genom att granska verksamheten. Av utredningen framgår att mikroföretagare kommer i kontakt med arbetsmiljöverket i stort sett enbart genom initiativ och information från Arbetsmiljöverket och att det arbetet är utmanande för myndigheten (s 104). Det är centralt att Arbetsmiljöverket ges förutsättningar att bidra till att en god arbetsmiljö också kan upprätthållas i dessa företag.

Det statliga anslaget till verksamheten bör höjas

När uppdraget för de regionala skyddsombuden ökar faller det sig naturligt att det även återspeglas i de statliga anslagen till verksamheten. I dagsläget delas det ekonomiska ansvaret mellan arbetstagarorganisationer och stat. I utredningen har risker med att regionala skyddsombud ägnar sig åt andra uppdrag än de arbetsmiljörelaterade i sin regionala skyddsombudsverksamhet behandlats. Utredningen har inte funnit något stöd för att detta är ett systematiskt problem men samtidigt pekat på vikten av renodling för att upprätthålla legitimiteten i systemet. Att säkerställa en statlig delfinansiering av verksamheten utgör ett effektivt värn mot en sammanblandning av olika uppdrag, och i villkoren för det statliga stödet kan regeringen framhålla denna aspekt.

Arbetsmiljöverket bör fortsatt utveckla och tillhandahålla anpassad information samt fortsätta att utveckla informationsutbyte med branschaktörer

Att begränsa den regionala skyddsombudsverksamheten till arbetsställen där det finns kollektivavtal eller fackliga medlemmar är rimligt av de skäl som utredningen anger (s 241). Det innebär dock att det fortsatt kommer att finnas arbetsplatser där kunskapen om hur en god arbetsmiljö ska uppnås är begränsad. Kunskapen även i de små företag som de regionala skyddsombuden har tillträde till kan främjas. Arbetsmiljöverkets roll är för sådana arbetsplatser central. Även informationsutbytet mellan branschaktörer och Arbetsmiljöverket är centralt. Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker därför utredningens förslag att regeringen ska ge Arbetsmiljöverket ett utvidgat informationsuppdrag i förhållande till små företag och utveckla informationsutbytet med branschaktörer.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jessika van der Sluijs. Yttrandet har beretts av professor Petra Herzfeld-Olsson och jur. kand Kerstin Ahlberg. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jessika van der Sluijs

Karolina Alveryd